

Holistisk afgræsning – et inspirationskatalog til mælkeproducenter

Forfatter: Arne Munk

STØTTET AF

Fonden for **økologisk landbrug**

Sammendrag

I dette katalog kan du søge inspiration til, hvordan du på din bedrift kan praktisere holistisk afgræsning til dine malkekøer. Inspirationskataloget er lavet i projektet "Klimavenlig afgræsning i den økologiske mælkeproduktion", hvor der i årene 2020-2022 er opsamlet og analyseret data og indhentet erfaringer på to økologiske mælkebedrifter, som praktiserer holistisk afgræsning.

Foto: Iben Alber Christiansen

Holistisk afgræsning – hvad skal der til?

Holistisk afgræsning indebærer daglige flytninger af kvægflokken, intensiv afgræsning i kort tid, lang hviletid mellem afgræsningerne samt minimal omlægning af græsmarkerne. Derfor er det vigtigt, at du kan nikke ja til følgende overordnede forhold, hvis du vil praktisere holistisk afgræsning til dine malkekøer:

- ✓ En god arrondering – græsmarkerne er let at komme til for køerne og der kan etableres adgang til drikkevand. Overvej om du skal investere i flytbare hegnsløsninger, vandingskar og slanger, eller en vandingsvogn.
- ✓ Jeg interesserer mig for afgræsning
- ✓ Ha' en afgræsningsplan. Holistisk afgræsning kræver grundig planlægning, og at du løbende vurderer dine græsmarker og dyr, og har en plan for afgræsningen og opdeling af folde og skift 1-4 uger fremad.
- ✓ Holistisk afgræsning er lig med hyppigt foldskifte – gerne flere gange i døgnet
- ✓ Høj mælkeydelse er ikke det vigtigste.

Holistisk afgræsning

Med holistisk afgræsning er der fokus på hele systemet, og ikke kun på at producere mælk og kød. For eksempel ved, at dyrene opbygger frugtbarheden i jorden, bidrager til øget biodiversitet på markerne og samtidig binder mere kulstof end ved traditionel afgræsning. Idéen bag konceptet er, at græsset er langt, når det afgræsses, at dyretrykket er højere end ved almindelig afgræsning, og at dyrene kun afgræsser i kort tid.

Den perfekte holistiske afgræsning

I den perfekte holistiske afgræsning ligger græsmarken i mange år uden omlægning. Det opnås ved at have den rette balance mellem dyrenes græsoptagelse, efterladt græs og nedtrampning. Litteratur fra udlandet taler om 1/3 græsoptagelse, 1/3 efterladt græs og 1/3 del nedtrampet græs som det ønskelige mål, og den generelle anbefaling er 4-5 ugers interval mellem afgræsning af foldene.

Foto: Inger Bertelsen

Holistisk afgræsning med malkekøer er et kompromis

Med holistisk afgræsning til malkekøer er der to udbytter som skal tilgodeses: Opbygning af jordens frugtbarhed og en rentabel mælkeproduktion. Disse vil ofte være modsatrettede, og det er mælkeydelsen som er det økonomiske grundlag for bedriften. Det er den største udfordring med holistisk afgræsning til malkekøer.

Med andre ord skal der gås på kompromis med den perfekte holistiske afgræsning, når det gælder malkekøer. Som udgangspunkt skal du regne med følgende:

- Græssets hviletid mellem afgræsningsperioder reduceres til mindst 3 uger i stedet for den generelle anbefaling på 4-5 uger
- Højt dyretryk i kort periode. Som tommelfingerregel kan du regne med 0,3 hektar pr. 100 malkekøer i 6-8 timer for at opnå den rette kombination af højt græs og nedtrampning.
- Desto større andel græs du ønsker nedtrampet desto større negativ påvirkning af køernes mælkeydelse.
- Løbende daglig vurdering af dyrenes adfærd og græssets ernæringsværdi.

Foto: Martin Øvli Kristensen

Du skal også tage stilling til, hvor meget foder du vil give på stald. Hvis tilskudsfordret på stald udgør en væsentlig del af koens foderration, vil holistisk afgræsning godt kunne praktiseres uden nedgang i mælkeydelsen ved et moderat ydelsesniveau (8.000 – 9.000 kg EKM/ko).

Men husk, at det – som altid ved afgræsning – gælder om at finde en balance, hvor koen er sulten når hun lukkes på græsmarken. Det kræver naturligvis, at der er noget at hente på græsmarken.

Du skal også være indstillet på, at dine køer skal tilvænnes at afgræsse holistisk. Køerne "skal lære", at det gælder om at udnytte tiden bedst muligt, mens de er i folden. Det vil sige at æde græs og hvile.

Ha' en afgræsningsplan

Holistisk afgræsning kaldes ofte holistisk planlagt afgræsning, hvilket ikke er en tilfældighed.

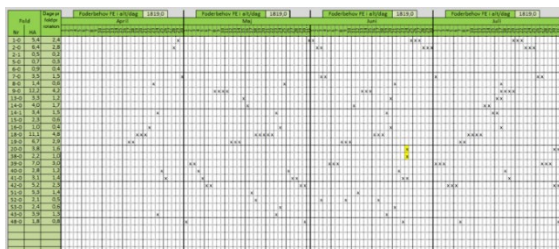

Foto: Arne Munk

God planlægning er altid en forudsætning for en vellykket afgræsning uanset hvilket afgræsningssystem der praktiseres.

Men når det gælder holistisk afgræsning, skal planlægningen tilgodesee det overordnede mål om en balance mellem opbygning af jordens kulstofindlejring og en rentabel mælkeydelse samt den daglige styring af afgræsningen

Holistisk afgræsning kræver, at man løbende vurderer sine græsmarker, og har en plan for afgræsningen i forhold til opdeling af folde og skift 1-4 uger fremadrettet. Hav også en plan B parat i tilfælde af tørke eller lignende.

Afpudsning – helst ikke, men ...

Ved planlagt holistisk afgræsning er det ikke meningen, at markerne skal afpuds.

Men til malkekøer kan græsset blive for groft og dermed påvirke køernes mælkeydelse negativt. Det gælder især, hvis der indgår hundegræs i blandingen.

Det afpudsede materiale bliver på marken og indgår i opbygning af frugtbarhed. Erfaringen er, at når der brakpuds skal det være i bund. Det er forsøgt med 20 cm stub på en af de to bedrifter i projektet. Materialet kommer ikke ned i bunden og dyrene vægrer sig ved at afgræsse marken når de igen kommer på den.

Er en mark ved at løbe fra køerne kan der tages ungdyr ind til afgræsning.

Foto: Iben Alber Christiansen

Markernes levetid

Udgangspunktet er, at markerne skal blive liggende i græs. Men i starten kan det være nødvendigt at lægge marker om for at få den ønskede artssammensætning med stor diversitet af græsser, kløver og urter.

Isåning kan anvendes som middel til at styre artsammensætningen. Erfaringerne er, at isåning bedst sker i februar eller august. I februar er det vigtigt, at græssets vækst endnu ikke er i gang, og i august skal der være græsset i bund lige inden isåning. Den eksisterende afgrøde må ikke få et forspring.

Øger holistisk afgræsning kulstofbindingen?

På baggrund af forsøg fra udlandet fremhæves holistisk afgræsning som mere klimavenlig end traditionel afgræsning, da en stor andel af græsset trampes ned og bevirker en større kulstofbinding i jorden. De udenlandske forsøg er lavet under varmere og mere tørt klimaforhold end det vi har i Danmark.

Der er mangel på studier af, om holistisk afgræsning øger kulstofindlejringen i jorden under klimatiske forhold, der er sammenlignelige med klimaet Danmark. Derimod findes der vidnen om, at management ved afgræsning har betydning for klimaaftrykket.

Hvis du vil vide mere

Se dette link:

<https://icoel.dk/om-os/projekter/fonden-for-oekologisk-landbrug/2022/klimavenlig-afgræsning-i-den-oekologiske-mælkeproduktion/>